

תורת הקורא

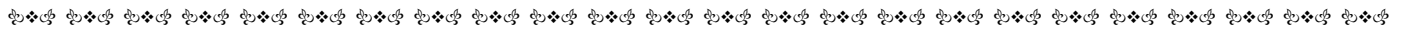
ובו הוראות מפורטות לבעלי קריאה

הלכות ומנהגים, דיוקים ודקדוקים, הערות ובידורים, חילופי נוסחאות, הקשורים בקריאת פרשת השבוע

הערות, הארות, ביקורת, שאלות, רעיונות, וכן תרומות להשתתפות בהוצאות הגליונות, יתקבלו בברכה במכון כמו"כ אפשר לשלוח בקשה לקבלת הגליונות במייל tameytora@gmail.com

גליון מס' 184
הפטרת וארא
ה"א תשפ"ד

גליון זה יו"ל ע"י מכון 'טעמי תורה' תודה לכל העוזרים והמסייעים שגליון זה יראה אור © כל הזכויות שמורות, ניתן לצלם ולהדפיס כמות שהוא ללא שינוי

השאיטס - האלף לא נשמעת, ונקרא 'השטים'.

הלכה ומנהג

כ"ח ג': הַנְּגִי - הנו"ן הראשונה בשווא נע, ויש אומרים שהיא בשווא נח. וכן הא להלן (ח', י', י"ט).

לפרשת וארא מפטירים:

כ"ט ד': תַּחֲיִים - הקרי הוא 'תחים' ביו"ד אחת.

למנהג האשכנזים והספרדים: מ'כָּה אָמַר אֶ-דָּנִי יִי בְּקִבְצִי (יחזקאל כ"ח כ"ה) עד 'וּלְךָ אֲתֶנּוּ פֶתַח חֹן פֶּה בְּתוֹכָם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְיָ' (שם כ"ט כ"א).^א

וְאֵת כָּל-דִּגְתָּהּ יֹאכִיף - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'וְאֵת-כָּל-דִּגְתָּהּ יֹאכִיף'.

למנהג התימנים: מ'וְלֹא יִהְיֶה עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל סֻלּוֹן מִמְּאִיר' (שם כ"ח כ"ד) עד 'וּלְךָ אֲתֶנּוּ פֶתַח חֹן פֶּה בְּתוֹכָם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְיָ'.

כ"ט ז': וּבִקְעֻתָּהּ - העי"ן בשווא נח, ואין לקרוא 'ובקענת' בפתח. והטעם מלרע בתי"ו.

הקשר לפרשה: הפרשה עוסקת באזהרת פרעה ובמכות מצרים, ובהפטרה התנבא יחזקאל על פרעה ועל נפילת מצרים (לבוש סימן תרפ"ה סעיף א').

כ"ט ח': אֶ-דָּנִי יִי - הקרי הוא 'א-דני א-להים'.

כ"ט ט': וְחִרְבָּהּ - החי"ת בקמץ קטן, והרי"ש בשווא נח.

כ"ט י"א: לֹא תַעֲבֹר-בָּהּ, לֹא תַעֲבֹר-בָּהּ - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'לא-תעבר בָּהּ', 'לא-תעבר בָּהּ'.

דיוקים ודקדוקים

כ"ח כ"ה: בְּקִבְצִי | - הבי"ת בשווא נע.

אֲשֶׁר נִפְצוּ בָּם - יש לנגן את שני המונחים כראוי, ואין להשמיט את המונח הראשון ולהטעים 'אֲשֶׁר-נִפְצוּ בָּם' במקף (וראה במדור 'חילופי נוסחאות').^א

כ"ט י"ב: וְנִתְּתִי אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה - יש להקפיד על הניגון המחבר של התלישא קטנה, שלא ישמע שהפיסוק הוא: 'וְנִתְּתִי אֶת אֶרֶץ, מִצְרַיִם שְׁמָמָה'. אלא הכל ענין אחד: 'וְנִתְּתִי אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה'.

נִשְׁמָוֹת - השי"ן בפתח והמ"ם בדגש, והוא מלשון שממה, והקורא 'נִשְׁמָוֹת' בקמץ ורפה" משנה משמעות ללשון רבים של

וְנִקְדְּשִׁיתִי - הטעם מלעיל בדלי"ת.^ב

כ"ח כ"ו: בְּתִים - התי"ו בדגש קל, ולא בדגש חזק.^ג

^א משום נסוג אחור. וענין זה מבואר בגליון פרשת בראשית תשע"ו הערה ג'. ואע"פ שאין נסיגה להברה סגורה (היינו הברה המסתיימת בשווא נח או דגש חזק), מכל מקום, כיון שתיבה זו במקורה מוטעמת מלעיל, ורק בגלל וי"ו ההיפוך דינה להיות מוטעמת מלרע, לכן אע"פ שבסתם אין כח להסיג אחור להברה סגורה, כאן אין זו נסיגה גמורה, כיון שלולא וי"ו ההיפוך המילה בעצם היא מלעיל, ולכן הטעם נסוג אחור אע"פ שהוא בהברה סגורה (וכן: וַיִּקְרָא לוֹ, וַיַּחַקְקֵהוּ בּוֹ, וַיִּשְׁלַחֲתִי דָבָר, וְאִקְלָת שָׁם, וַיִּשְׂבַּתָּהּ בָּהּ, וַיַּעֲבֹדֶת שָׁם).

^ה ענין זה מבואר בגליון פרשת מקץ תשע"ו הערה ט"ו.

^י משום כלל הדומות. וענין זה מבואר בגליון פרשת נח תשע"ו הערה ב'.

^י יש דפוסים שהדפיסו בטעות 'תחים קרי', במקום 'תחים קרי'.

^י לקוראים בהגיה המבחינה בין קמץ לפתח, אם לא ידיגשו את האות, אע"פ שעשו שלא כדיון, לא שינו משמעות, כיון שהמשמעות ניכרת גם ללא הדגש ע"י הפתח. אך לקוראים בהגיה שאינה מבחינה בין קמץ לפתח, שאצלם כל הבידול בין המשמעים הוא ע"י דגשות ורפיון האות, אם לא ידיגשו, יש לחשוש בזה לשינוי משמעות.

^א וכן הוא בעץ חיים לונדון (הלכות קריאת התורה פרק ד'), ובמחזור ויטרי (כתב יד מוסקבה 841, מובא במהדורת גולדשמידט).

ובמדרש (סדר הפרשיות וההפטרות) ובספר השולחן (הלכות תפילה שער שישי) מקום ההתחלה והסיום זהה, אלא שמדלגים את ארבעת הפסוקים שלפני הפסוק האחרון, מ'וְיָהִי בְּעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע שָׁנָה' (כ"ט י"ז) עד 'אֲשֶׁר עָשָׂו לִי נָאִם אֶ-דָּנִי יִי' (כ"ט ב').

ובאמת ברוב מובהק של כתבי היד הספרדיים כתובה ההפטרה עם דילוג זה, וברוב כתבי היד האשכנזיים כתובה ההפטרה ללא דילוג זה (וברוב כתבי היד האשכנזיים ההפטרה גם מתחילה שני פסוקים אחר ההתחלה המקובלת כיום, מ'בִּשְׁנֵה הַעֲשִׂירִית בְּעֶשְׂרִי בְּשָׁנִים עָשָׂר לַחֹדֶשׁ' (כ"ט א'), אך בעץ חיים ובמחזור ויטרי כתבו כשיטת מקצת הספרים). וגם בזה מסתבר שחילוקי המנהגים אבדו בעקבות המדפיס הראשון שהדפיס את ההפטרות כמנהג האשכנזים ומנהג הספרדים יחד (ראה בגליון הפטרת וישלח הערה ג'), ומחמת מורכבות ההוראות לפעמים אבדו והשתבשו חילוקי המנהגים (ובפרט כאן שגם במעט כתבי יד אשכנזיים מתחילה 'בְּקִבְצִי', וכן במעט כתבי יד אשכנזיים יש דילוג, וגם במעט כתבי יד ספרדיים אין דילוג, וכנראה לכן העדיף להדפיס את הכל, ולא כתב כלום על דילוג מחמת שגם למנהג ספרד וגם למנהג אשכנז היו שדילגו והיו שלא דילגו, וסמך שהמנהגים דילגו מכירים מנהגם וימשיכו לנהוג כן בעצמם, ובהמשך זה גרם לעירוב המנהגים ולכך שכולם יקראו את הכל).

^ב וכן הוא ברמב"ם (סוף ספר אהבה).

^ג ענין זה מבואר בגליון פרשת בראשית תשע"ו הערה כ"ב.

מְחַרְבוֹת - יש אומרים שהמ"ם בקמץ קטן, ויש אומרים שהמ"ם בקמץ גדול^א.

כ"ט י"ד: **וְהִשְׁבֵּתִי** - הטעם מלרע בתי"ו.

וְהָיוּ - הטעם מלעיל בה"א^ב.

כ"ט ט"ו: **וְהִמְעֵטְתִּים** - הטי"ת בשווא נח, ולא בשווא נע^ג, למרות הקושי. ויש להיזהר שלא להבליעה בתי"ו שישמע שקרא 'וְהִמְעֵטְתִּים', וכן שלא ישמע שקרא 'וְהִמְעֵטְתִּים' בצד"י, ושלא לחלק את התיבה לשתי תיבות ולקרוא 'וְהִמְעֵטְתִּים'. ואם אינו יכול לקרוא בשווא נח בלי להבליע את הטי"ת או לחלקה לשתי תיבות, עדיף לקוראה בשווא נע.

כ"ט י"ח: **נְבוּכַדְרֶאצַּר** - ברי"ש אחר הדלי"ת, ולא בנו"ן. והטעם מלרע בצד"י. וכן הוא להלן (י"ט): **לְנְבוּכַדְרֶאצַּר**.

לֹא־הָיָה - הטעם מלעיל בה"א^ב.

כ"ט כ': **אֲשֶׁר־עָבַד** - הטעם מלעיל בעי"ן^ד.

עָשָׂו - הטעם מלעיל בעי"ן^ד.

❖❖❖ ❖❖❖ ❖❖❖

❖ חילומי נוסחאות ❖

אֲשֶׁר נִפְצָו בָּם / (אֲשֶׁר־נִפְצָו בָּם)

במונח מונח - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ח ס"ט סי"ב סט"ו. ~ ובדפוסים: מק"ג, לטריס, גינצבורג, קסוטו, קורן, ברויאר.

במקף מונח - בכתבי היד: ס"ז סי"ג סי"ז. א"ב א"ד א"ו. ~ ובדפוסים: רא"פ רוו"ה.

^ט דינה כהברה סגורה, ולכן יכול לבוא בה קמץ קטן.

^א כתבו המדקדים שאחר קמץ קטן יבוא תמיד שווא נח או דגש, וכאן שאין דגש או שווא נח אחר הקמץ הוא בהכרח קמץ גדול. וכך היא מסורת הספרדים שכל קמץ שאין אחריו שווא נח או דגש, הוא נהגה כקמץ גדול.

^ב משום נסוג אחור. וענין זה מבואר בגליון פרשת בראשית תשע"ו הערה ג'.

^ג ולא יתכן כלל שיבוא כאן שווא נע, שהרי אין דגש בא אחר שווא נע. וכל הטעם שהתי"ו דגושה, משום שלפניה שווא נח.

^ט כבישעיה נ"ז ט"ז: כי רוח מלפני יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עֹשִׂיתִי.

^י שדרך האות הקודמת לחטף, להינקד בניקוד החטף. וכיון שהאות הגרונית שאחר הקמץ מנוקדת בחטף קמץ קטן, מסתבר שהקמץ שלפניו הוא קמץ קטן.

ואמנם אין דרך קמץ קטן לבוא בהברה פתוחה, אך כאן ההברה סגורה במקורה, שהלא האות הגרונית היתה ראויה להינקד בשווא נח (מְחַרְבוֹת), ורק בגלל שדרך שווא נח באות גרונית להתרחב לחטף, הורחב השווא שבאות הגרונית לחטף קמץ ונפתחה ההברה. וכיון שבמקור ההברה היתה סגורה,